

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း အခြေခံသဘောတရားနှင့် အယူအဆများ

What Is a Constitution? Principles and Concepts

၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း လမ်းညွှန်စာအုပ်သည် နိုင်ငံတွင်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင် ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းများကို ပံ့ပိုးရန်အတွက် (၁) ပြည်သူများ၊ အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံရေး ပါတီများ၊ ဌာနဆိုင်ရာများနှင့် လွှတ်တော်အမတ်များ အတွက် အခြေခံဥပဒေနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး ကျယ်ပြန့်စွာ လေ့လာနိုင်စေရန် (၂) အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားပြင်ပမှပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများကိုလည်းကောင်း မွန်၍ သတင်းအချက်အလက်စုံလင်ပြီး ဒေသတွင်းဆုံး ဖြတ်ချက်ချမှတ်မည့်သူများအတွက် ဒေသနှင့် လိုက် လျောညီထွေမှုရှိစေသောအထောက်အပံ့များကို ကူညီ ပံ့ပိုးရန်တို့ ဖြစ်ပါသည်။ လမ်းညွှန်စာအုပ်သည် ဤ အကြောင်းအရာအား စတင်လေ့လာသော စာဖတ် သောသူများအတွက် မိတ်ဆက်အဖြစ်လည်းကောင်း၊ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းအတွက် ဗဟုသုတနှင့် အတွေ့အကြုံများ ဝေမျှလျက်ရှိသော သူများအတွက် ပြန်လည်ကြည့်ရှုနိုင်သော မှတ်တမ်းအဖြစ်လည်းကောင်း ပုံဖော်ထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည် ဆောက်သူများအတွက် လက်တွေ့ကျသော ရွေးချယ်မှု များကို ကဏ္ဍအလိုက် စီစဉ်တကျရေးဆွဲထားပြီး ရှုပ် ထွေးသော အကြောင်းအရာများအတွက် လျင်မြန်ပြီး လွယ်ကူသော နည်းလမ်းများကို ရှင်းလင်းတင်ပြနိုင် စေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

International IDEA
ဒီမိုကရေစီနှင့်ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီ ပေးရေးနိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း(International IDEA) ဆိုသည်မှာ ကမ္ဘာအနှံ့အပြားတွင် ရေရှည်တည်မြဲသော ဒီမိုကရေစီထွန်းကားလာစေရေးအတွက် ကူညီပေးရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် တည်ထောင်ထားသော အစိုးရများအ ကြားပူးပေါင်းဖွဲ့စည်းထားသည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။

(၁) ခြုံငုံသုံးသပ်ချက် (က) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအများစုသည် သာမန်ဥပဒေပြဌာန်းမှုဖြင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း မပြုလုပ်နိုင် သော (အဆင့်မြင့်ဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသည့်) နိုင်ငံတော်၏ အခြေခံမူများ၊ အစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အစိုးရ ယန္တရားများ၊ နိုင်ငံသားများ၏ အခြေခံကျသည့် လူ့အခွင့်အရေးများကို သတ်မှတ်ဖော်ပြကြသည်။ အဆိုပါ အဆင့်မြင့် ဥပဒေကိုပင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအဖြစ် ရည်ညွှန်းသတ်မှတ်လေ့ရှိပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ပါဝင်သည့် အကြောင်းအရာများ၊ သဘောသဘာဝများနှင့် ၎င်းတို့နှင့် အခြားသော တရားဥပဒေနှင့် နိုင်ငံရေးရာစီမံခန့်ခွဲမှုများအကြားဆက်စပ်မှုသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံ အကြား သိသိသာသာ ကွဲပြားမှုရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်နှင့်ပတ်သက်၍ ပြီးပြည့်စုံသည့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်မရှိပါ။ သို့သော် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် နားလည်လက်ခံထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အဓိပ္ပါယ်သတ်မှတ်ချက်တွင် အောက်ပါလက္ခဏာရပ်များ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုသည်မှာ အခြေခံကျသည့် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးစည်းမျဉ်း သတ်မှတ်ချက်များဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့သည်-

- (၁) ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် နိုင်ငံတော်ရှိနိုင်ငံသားတိုင်း လိုက်နာကျင့်သုံးရမည် ဖြစ်သည်။
- (၂) အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အုပ်ချုပ်မှုနည်းစနစ်များ၊ နိုင်ငံရေးအခြေခံမူများနှင့် နိုင်ငံသား များ၏အခွင့်အရေး စသည်တို့နှင့်သက်ဆိုင်သည်။
- (၃) ကျယ်ပြန့်သော ပြည်သူတို့၏ တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုမှုအပေါ်တွင် အခြေခံသည်။
- (၄) သာမန်ဥပဒေများထက် ပြင်ဆင်သတ်မှတ်ရန်ခက်ခဲသည်။ (ဥပမာ- သုံးပုံ နှစ်ပုံသော မဲဆန္ဒရှင်အများ စုမှ ထောက်ခံရန် (သို့မဟုတ်) လူထုဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပရန်လိုအပ်သည်)
- (၅) အနိမ့်ဆုံးအားဖြင့် ကိုယ်စားပြုမှု၊ လူ့အခွင့်အရေးတို့အရ ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ နိုင်ငံတကာ စံနှုန်း သတ်မှတ်ချက်များကို ပြည့်စုံရန်လိုအပ်သည်။

(ခ) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ လုပ်ဆောင်မှုများ

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ နယ်နိမိတ်အကျယ်အဝန်း သတ်မှတ် ပြဌာန်းခြင်းများကို ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ အဆိုပါနယ်နိမိတ်များသည် ပိုင်နက်နယ်မြေ (ပထဝီ အနေအထားအရ နိုင်ငံတော်၏နယ်နိမိတ်နှင့် အခြားသောနယ်မြေ (သို့မဟုတ်) ၎င်းအရ တောင်းဆိုထားသည့် အခြားနယ်မြေပိုင်ဆိုင်မှု အခွင့်အရေး) နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းစီ၏ (နိုင်ငံ သားဖြစ်မှုအပေါ်ပေါ်ပေါ်ထွက်သည့်)များကို သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ နယ်နိမိတ်အတွင်းရှိသူများနှင့် နယ်နိမိတ်ပြင်ပတွင် ရှိသူတို့ကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ပေးပါသည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ အခွင့်အာဏာနှင့် သဘောသဘာဝ တို့ကို ပြဌာန်းသတ်မှတ်ပေးပါသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံတော်၏ အခြေခံမူများနှင့် ယူဆချက်များ အပါအဝင်အချုပ်အခြာအာဏာသည် မည်သို့ထံတွင်ရှိသည်ကို ပြဌာန်းပေးသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် "ပြင်သစ်နိုင်ငံသည်တပေါင်းတည်းတည်းဖြစ်သော၊ သာမန် ပြည်သူများနှင့် သက်ဆိုင်သော၊ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသော၊ ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ နိုင်ငံတော်ဖြစ်သည်ဟု" ပြဌာန်းထားသည်။ ထို့အပြင် ပြင်သစ်သမ္မတနိုင်ငံ၏ ပဉ္စမအကြိမ်မြောက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ "နိုင်ငံတော်၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို ပြည်သူကပိုင်သည်။ ပြင်သစ် ပြည်သူလူထုသည် ထိုအာဏာကို လူထုဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် သူတို့ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော ကိုယ်စားလှယ်များမှတစ်ဆင့် ကျင့်သုံးသည်" ဟူ၍ ပြဌာန်းထားပါသည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ် ဂါနာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် "ဂါနာ၏အချုပ်အခြာအာဏာသည် ဂါနာပြည်သူများထံတွင်ရှိပြီး၊ နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ အာဏာအရပ်ရပ်ကို ပြည်သူများ၏ ဂုဏ်သတင်းနှင့်အကျိုးစီးပွားအတွက် ကျင့်သုံးရမည်" ဟူ၍ ဖော်ပြထားသည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာနှင့် တန်ဖိုးကို ဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်အလံ၊ နိုင်ငံတော်သီချင်းနှင့် အခြား သင်္ကေတများကို သတ်မှတ်ဖော်ပြနိုင်ပြီး၊ နိုင်ငံတော်၏ တန်ဖိုး၊ သမိုင်းကြောင်း၊ စရိုက်လက္ခဏာ များနှင့်ပတ်သက်၍ သတ်မှတ် ပြဌာန်းနိုင်ပါသည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးနှင့်တာဝန်ဝတ္တရားများကို အတည်ပြု သတ်မှတ်ပြဌာန်းခြင်းပြုနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအများစုမှာ နိုင်ငံသားများ၏ အခြေခံ ကျသောအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာများကို ပြဌာန်းထားခြင်းများပါဝင်ပါသည်။ အနည်းဆုံးအဆိုပါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာသည့် ဒီမိုကရေစီလူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအတွက် လိုအပ်သော အခြေခံကျသည့် လွတ်လပ်ခွင့်များ (ဥပမာ- လွတ်လပ်စွာတွေးခေါ်ခွင့်၊ ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခွင့်၊ အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းခွင့်၊ စုရုံးခွင့်၊ အာဏာရှင်ဆန်စွာ အတင်းအဓမ္မဖမ်းဆီးခြင်း (သို့မဟုတ်) တရားမဝင်အပြစ်ပေးခြင်းမှ ဥပဒေအရကင်းလွတ်ခွင့်) တို့ပါဝင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများစွာတို့သည် အဆိုပါအနိမ့်ဆုံးသတ်မှတ်ချက်များထက်လွန်ပြီး လူမှုရေး၊ စီးပွား ရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ (သို့မဟုတ်) လူနည်းစုအုပ်စုများအတွက် သီးခြား သတ်မှတ်ထားသည့် အခွင့်အရေးများ ပါဝင်ပါသည်။ အချို့သောအခွင့်အရေးများ (ညှင်းပန်း နှိပ်စက်ခြင်း သို့မဟုတ် ကိုယ်ထိလက်ရောက်စော်ကားခြင်းမှ ကင်းလွတ်နိုင်သည့် အခွင့်အရေး

International IDEA
 Strömsborg SE-103 34
 Stockholm, Sweden
 Phone: +46-8-698 3700
 Fax: +46-8-20 24 22
 Email: info@idea.int
 Website: http://www.idea.int

ဒီမိုကရေစီနှင့်
 ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးရေး
 နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း
 INTERNATIONAL IDEA
 (Myanmar)
 Room 5C, Yatha Condominium
 458-460 Mahabandoola Road
 (entrance on 31st Street)
 Pabedan Township
 Yangon, Myanmar
 Tel: 01-389202, Fax: 01-389202
 Email: info-myanmar@idea.int

များ)သည်နိုင်ငံသားများသာမက နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများအတွက်ပါ အကျိုးဝင်ပါသည်။

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းရှိ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်း၊ ပြောင်းလဲပြင်ဆင်သတ်မှတ်ခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်(အစိုးရအဖွဲ့ အစည်း အသီးသီးကို ဖွဲ့စည်းသတ်မှတ်ခြင်း၊ အဆိုပါအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ၊ အခွင့်အာဏာနှင့်လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ချက်များကို သတ်မှတ်ပြဌာန်းခြင်း၊ အဖွဲ့အစည်းများအကြား ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မှုများကို သတ်မှတ်ပြဌာန်းခြင်းများ)။ နိုင်ငံအားလုံးနီးပါးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အစိုးရ၏ ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်များကိုသတ်မှတ်ပြဌာန်း ပါသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံတော်ကို ကိုယ်စားပြုသည့် နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲ၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များကို သမာသမတ်ကျစွာ ဆောင်ရွက်ပေးမည့်အဖွဲ့အစည်း (ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်)၊ အာဏာပိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၏တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ရှိမှုနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပွင့်လင်းမြင်သာစွာ ဆောင်ရွက်နိုင်စေမည့် အဖွဲ့အစည်းများ (စာရင်းစစ်များ၊ ငွေစာရင်းရုံးများ၊ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင် သို့မဟုတ် အစိုးရဌာနများအပေါ် မကျေနပ်ချက်များကို စုံစမ်းတင်ပြရန် တာဝန်ပေးထားသောအရာရှိ)လည်း ပါဝင်မှုရှိနိုင်ပါသည်။ အများအားဖြင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကျင့်သုံးနိုင်ရေးနှင့် အေးချမ်းစွာအာဏာ လွှဲပြောင်းနိုင်ရေး (ဥပမာ - ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း) အတွက်နည်းလမ်းများနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို အလွဲသုံးစားပြုသူများ သို့မဟုတ် ပြည်သူလူထုက လက်ခံယုံကြည်မှု မရှိသူများကို ဖယ်ရှားရန်နှင့် ထိန်းချုပ်ရန်အတွက် နည်းလမ်းများ (ဥပမာ - စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်း၊ ပြောင်းရွှေ့အပြစ်ပေးခြင်း)ကို ထည့်သွင်း သတ်မှတ်ပေးပါသည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အစိုးရအဖွဲ့အစည်း အဆင့်ဆင့်အကြား သို့မဟုတ် အစိုးရလက်အောက်ရှိ အဖွဲ့အစည်းများအကြား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို မျှဝေခြင်းနှင့် ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအများစုသည် ပြည်နယ်များနှင့် တိုင်းဒေသများ သို့မဟုတ် အခြားသော ပြည်နယ်လက်အောက်ခံ အဖွဲ့အစည်းများအကြား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းတကျ မျှဝေဖလှယ်နိုင်ရေးအတွက် ဖက်ဒရယ်စနစ်၊ တစ်ဝက်တစ်ပျက်ဖက်ဒရယ်စနစ် သို့မဟုတ် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့နည်းသောစနစ်ကို အခြေခံထားပါသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပထဝီအနေအထားအရ သတ်မှတ်ခြင်း (အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံ၊ ကနေဒါနိုင်ငံနှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံကဲ့သို့ဖက်ဒရယ်မူဝါဒကျင့်သုံးသော နိုင်ငံအများစုကဲ့သို့)၊ ယဉ်ကျေးမှု သို့မဟုတ် ဘာသာစကားတူညီသည့် အုပ်စုများ (ဥပမာ- ပထဝီအနေအထားအရ နယ်မြေသတ်မှတ်သည့်အပြင် ဘာသာစကားတူညီသည့် အုပ်စုများ အတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရစနစ်ကို ကျင့်သုံးသည့် ဘယ်လ်ဂျီယမ်နိုင်ငံ၏ ၁၉၉၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ)တို့ကို ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်ဘာသာအား တရားဝင်သတ်မှတ်ခြင်း၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာရေးနှင့်မသက်ဆိုင်သည့် အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများအကြား ဆက်ဆံရေးကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းအတွက် ကြေငြာမှုပြုနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါအချက်သည် ဘာသာရေးနှင့် အမျိုးသားရေးစရိုက်လက္ခဏာများ အပြန်အလှန်ဆက်စပ်သည့်အဖွဲ့အစည်းများ၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားအများအကြားဖြစ်ပွားသည့် အငြင်းပွားမှုများနှင့် တစ်ဦးချင်းစီ၏ ကိုယ်ပိုင်ရပ်တည်ခွင့်ကို ဘာသာရေးဆိုင်ရာဥပဒေဖြင့် စီရင်ခွင့်ပြုထားသော အဖွဲ့အစည်းများအတွက် လွန်စွာအရေးကြီး

သည့်အချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်၏ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ ပန်းတိုင်များကိုရောက်ရှိအောင် ဆောင်ကြဉ်းပေးနိုင်ပါသည်။ လူမှုစီးပွားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များအား တရားဥပဒေအရအာဏာသက်ရောက်စေခြင်း၊ အစိုးရအပေါ် နိုင်ငံရေးအရသတ်မှတ် ထားသည့် မူဝါဒများ၊ သို့မဟုတ် အခြားသတ်မှတ်ပြဌာန်းချက်များ သို့မဟုတ် အခြားသော ဖော်ပြချက်များအနေဖြင့် ရှိနိုင်ပါသည်။

(ဂ) ဥပဒေရေးရာ၊ လူမှုရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးရာများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပါဝင်ဆက်နွယ်မှု

တရားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်များအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တရားရေးစနစ်၊ နိုင်ငံရေးစနစ်နှင့် နှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတို့တွင် ပါဝင်ဆက်နွယ်မှုများရှိပါသည်။

- တရားဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းလမ်းအဖြစ်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် "အခွင့်အာဏာနှင့် တရားမျှတမှု ပေါင်းစပ်ခြင်း" (Lutz ၂၀၀၆:၁၇) ဖြစ်ပြီး ၎င်းသည် အခွင့်အာဏာများအားအသုံးပြုခြင်းကို လုပ်ငန်းစဉ်အရ ကြိုတင်ခန့်မှန်းနိုင် သည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုကို အထောက်အကူပြုနိုင်သကဲ့သို့ အခွင့်အာဏာများအား စဉ်းစား ဆင်ခြင်ခြင်းမရှိဘဲ တရားလွန်အသုံးပြုခြင်းကို ကန့်သတ်နိုင်ပါသည်။ အဆိုပါဥပဒေသည် နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံတွင် အမြင့်ဆုံးဥပဒေဖြစ်ပြီး သာမန်ဥပဒေများမှ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် စံနှုန်း သတ်မှတ်ချက်များကို ပြဌာန်းသတ်မှတ်ပေးပါသည်။

- လူမှုရေးဆိုင်ရာထုတ်ပြန်ကြေငြာချက်အဖြစ်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

တစ်ခါတစ်ရံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအား စီမံခန့်ခွဲရန်နှင့် ဆင်ခြင် သုံးသပ်ဆောင်ရွက်ရန် အသုံးပြုနိုင်သည့်အနေအထားအမျိုးမျိုးဖြင့် ပါဝင် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါ သည်။ ဥပမာအားဖြင့် လူအများ၏ဘုံစရိုက်လက္ခဏာ (လက်ရှိသို့မဟုတ် ရည်ရွယ်ထားသော)နှင့် ရည်မှန်းချက်တို့ကိုဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ သို့မဟုတ် တန်ဖိုးထားမှုများနှင့် စိတ်ကူးအမြင်များကို ထုတ်ဖော်နိုင်ပါသည်။ အဆိုပါဆောင်ရွက်ချက်များကို နီဒါန်းနှင့် အဖွင့်ကြေညာချက်တို့တွင် ယေဘုယျအားဖြင့် တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဖြင့် သတ်မှတ်ပြဌာန်းထားသည့် ဆောင်ပုဒ်စာတမ်းများ (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံတော် အလံ များနှင့် အခြားသင်္ကေတများတွင်လည်းတွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြား ပြဌာန်းချက်များ အထူးသဖြင့် လူမှုစီးပွားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ ယဉ်ကျေးမှုလေ့ထုံးတမ်း စဉ်လာ (သို့မဟုတ်) ဘာသာပေဒဆိုင်ရာ မူဝါဒများ (သို့မဟုတ်) ပညာရေးကဏ္ဍများအား သတ်မှတ်ထားချက်များသည် ဤအမျိုးအစားတွင်ပါရှိပါသည်။ (Lutz ၂၀၀၆: ၁၆-၇)

- နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအခြေအနေများတွင် ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချက်မှတ်နိုင်သည့် အင်စတီကျူးရှင်း တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အမြင့်ဆုံးအခွင့်အာဏာများကို သတ်မှတ်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်များထိရောက်စွာချမှတ်နိုင်ရေးအတွက် အာဏာခွဲဝေမှုကို ဆောင်ရွက်သည်။ နိုင်ငံရေးဆောင်ရွက်ချက်များ ဆက်လက်ရှင်သန်နိုင်ရေးအတွက် အခြေခံမူဘောင်တစ်ခုကို သတ်မှတ်ပေးသည်(Lut ၂၀၀၆:၁၇)။ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်သည့် (လွှတ်တော်၊ အစိုးရအဖွဲ့၊ တရားရုံး၊ နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲ၊ ဒေသဆိုင်ရာတာဝန်ရှိသူများ၊ သီးခြားလွတ်လပ်သည့်အဖွဲ့အစည်းများ စသည်ဖြင့်) မည်သို့ဖွဲ့စည်းထားသည်၊ မည်သည့်အခွင့်အာဏာများရှိသည်၊ တစ်ဖွဲ့နှင့်တစ်ဖွဲ့မည်သို့ဆက်စပ်သည်ကို ဖော်ပြထားသည်။

ပုံ (၁) တရားရေး၊ လူမှုရေးနှင့်နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဖော်ပြချက်ဖြစ်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

(ဃ) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုံစံ (၂) မျိုး

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တရားဥပဒေ၊ လူမှုဘဝနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များကို နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့်ထိန်းညှိစုစည်းပေးပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံ (၂)မျိုး အကျယ်တဝင့်ရှိပါသည်။ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ (procedural) နှင့် စည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ပုံစံ (prescriptive) တို့ဖြစ်သည်။ အဆိုပါစံသတ်မှတ်ချက်များအကြား ခြားနားချက်သည်၎င်းတို့၏ သဘောသဘာဝနှင့် ရည်ရွယ်ချက်ပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။

- လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဒီမိုကရေစီလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်နိုင်ရန်အတွက် အစိုးရ၏ အခွင့်အာဏာများကို တရားဥပဒေနည်းလမ်းအရ ကန့်သတ်ခြင်းနှင့် ပြည်သူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ တည်ဆောက်ပုံကို တရားဥပဒေနည်းလမ်းများ၊ နိုင်ငံရေးလုပ်ထုံးနည်းလမ်းများနှင့်အညီသတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

- သတ်မှတ်ချက်ဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုသည်မှာ နိုင်ငံတော်၏ အန္တိမရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်များနှင့် တူညီသောတန်ဖိုးထားမှုများကိုကိုယ်စားပြုသည့် နိုင်ငံတော်သွင်ပြင်လက္ခဏာ ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရာတွင် အရေးကြီးအချက်အနေဖြင့် အလေးပေးဖော်ပြထား ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ (Lerner ၂၀၁၁:၁၈)။ ၎င်းသည် ဘုံတန်ဖိုးထားမှုများနှင့် ခွဲခြားမှုမရှိသော လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ မျှော်မှန်းချက်များကို အခြေခံပြီး ကောင်းမွန်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်းဆိုသည့် စုပေါင်းအမြင်များဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရအဖွဲ့၏လုပ်ဆောင်ရမည့် နည်းလမ်း များကိုဖော်ပြသည်သာမက ပြည်သူ့အာဏာပိုင်များ စွမ်းဆောင်ကြရမည့် အားလုံး သဘော တူညီထားသော ကျယ်ပြန့်သည့် ဘုံလူမှုရေးပန်းတိုင်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက သတ်မှတ်ရန် ကြိုးစားပါသည်။ အဆိုပါအချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါလူမှုရေးရာအကြောင်း ခြင်းရာ များအပေါ်တွင် အလေးအနက်ထားဆောင်ရွက်မှုနှင့် တရားဥပဒေနှင့် နိုင်ငံရေးရာအကြောင်း ခြင်းရာများပေါ်တွင် သဘောတရားအရ ဖော်ဆောင်ခြင်းကိုထင်ဟပ်စေပါသည်။

လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တန်ဖိုးထားမှုများ၊ သွင်ပြင်လက္ခဏာ များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ယေဘုယျ သဘောတူညီချက်ရရှိရန် မလွယ်ကူသည့်အခြေအနေများနှင့် သင့်လျော် ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဒီမိုကရေစီဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အသုံးပြုပြီး အများဆန္ဒကို လက်တွေ့ ကျကျရယူခြင်းဖြင့် အဆိုပါကွဲပြားခြားနားမှုများကို ဖြေရှင်းနိုင်ပါသည်။ ကနေဒါ (၁၈၆၇/ ၁၉၈၂)နှင့် ဒတ်ချ်(၁၈၄၈/၁၉၈၃) နိုင်ငံတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ အခြေခံ ဥပဒေပုံစံများဖြစ်ကြသည်။ အဆိုပါဥပဒေများတွင် ကောင်းမွန်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ရန်အတွက် မည်သည့်အယူအဆကိုမျှ မဖော်ပြထားဘဲ အယူအဆကွဲပြားသူများ၏ အခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက်နာ ရန်နှင့် ပြဿနာများကို နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းမှတစ်ဆင့် ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရန်၊ အတူလက်တွဲ ဆောင်ရွက်ရန်တို့ကို အခြေခံအချက်အဖြစ်ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ နိုင်ငံတော်တည်ထောင်ရေး (သို့မဟုတ်) အခြေခံမူဝါဒများ (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံရေးမူဝါဒများနှင့်ပတ်သက်၍ အတည်အလင်းဖော်ပြ ထားခြင်း မရှိပါ။ အဆိုပါဥပဒေများတွင် အများစုပြုလူ့အဖွဲ့အစည်း (pluralist society) များတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုကို ထင်ဟပ် စေသည့် အခြေအနေမှတစ်ပါး(ဥပမာအားဖြင့် ကနေဒါနိုင်ငံတွင် ဘာသာစကားအခွင့်အရေးနှင့် သယံဇာတ ပစ္စည်းများပိုင်ဆိုင်မှု၊ နယ်သာလန်နိုင်ငံတွင် ပညာရေးကဏ္ဍ) လက်တွေ့ကျသည့်ကိစ္စရပ်များ (သီးခြား နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ) ပါဝင်မှုနည်းပါသည်။

သတ်မှတ်ချက်ဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုက မိမိအဖွဲ့အစည်းကို လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာစည်းမျဉ်းများနှင့် လိုက်လျောညီထွေမှုရှိစေရန် ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းလိုပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံပါသတ်မှတ်ပြဌာန်းချက်များနှင့်အညီပြင်ဆင်လိုသောအခြေအနေများတွင်ပိုမိုသင့်လျော်ပါသည်။ သတ်မှတ်ချက်ဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ နမူနာများမှာ တောင်အာဖရိက (၁၉၉၆) နှင့် အီကွေဒါ (၂၀၀၈) တို့ဖြစ်ပါသည်။

အဆိုပါစံသတ်မှတ်ချက်များမှာ ခိုင်မာသည့် သတ်မှတ်ချက်အမျိုးအစားများ မဟုတ်သည်ကို သတိပြုသင့်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအများစုတွင် အနေအထားအမျိုးမျိုးဖြင့် အခြေအနေနှစ်ရပ် လုံးပါဝင်ပါသည်။ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ South African Constitutional Court Justice Albie Sachs အရ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ကိုယ်ရေးအတ္ထုပ္ပတ္တိအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ (Austin ၂၀၀၉)။ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်အနည်းငယ်သာ ပါဝင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပင်လျှင် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ မည်သို့ထင်မြင်ယူဆသည့်အချက်နှင့် နိုင်ငံတော်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၊ မပါဝင်သည့်သူများနှင့်ပတ်သက်၍

ဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် အချို့နိုင်ငံများတွင် အဆိုပါ ကိုယ်ရေးအတ္ထုပ္ပတ္တိဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဤကဲ့သို့သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိပါ။ လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များကို ထိန်းသိမ်းဆောင်ရွက်ရန် အရေးပါသောလည်း နိုင်ငံတော်၏တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အမိန့်ကြေညာချက်တွင်မပါဝင်သည့် လွတ်လပ်ရေးကြေညာခြင်း၊ သို့မဟုတ် သမ္မတမှကြေညာချက် ထုတ်ပြန်ခြင်းကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်းမရှိသည့် သီးခြားကိစ္စရပ်များကိုလည်း ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

(င) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပုံမှန်အားဖြင့် မည်သည့်တို့ပါဝင်ပါသနည်း

ပါဝင်သည့်အခန်းများ - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအများစုကို ခေါင်းစဉ်များ၊ အခန်းများ၊ အပိုဒ်များ၊ အခန်းကဏ္ဍများ၊ စာပိုဒ်များ သို့မဟုတ် စာပိုဒ်ရေးများ၊ ဝါကျများအဖြစ် အခန်းကဏ္ဍအလိုက် ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ပါသည်။

အစီအစဉ် - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် အခွင့်အရေးများကို အကြောင်းအရာ၏အစပိုင်းတွင် သီးခြားကဏ္ဍတစ်ရပ်အနေဖြင့် ဖော်ပြလေ့ရှိပြီး အဓိကအဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်ချက်များကို အကြောင်းအရာ၏အလယ်တွင် လည်းကောင်း၊ လက်အောက်ခံ မဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများ၊ အထွေထွေဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ပြင်ဆင်ချက်များအား အကြောင်းအရာ၏ နိဂုံးပိုင်းတွင်လည်းကောင်း ဖော်ပြလေ့ရှိသော်လည်း ပြဌာန်းချက်များ၏ အစီအစဉ်သည် ကွဲပြားနိုင်ပါသည်။ အများအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ဖွဲ့စည်းမှုပုံစံအား အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြနိုင်ပါသည်။

- (၁) နိဒါန်း - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရာတွင် ပါဝင်သည့် ရည်မှန်းချက်နှင့် အရေးပါသည့် တွန်းအားပေးမှုဆိုင်ရာ ဖော်ပြချက်၊ တစ်ခါတစ်ရံတွင် အရေးပါသည့် သမိုင်းကြောင်းဆိုင်ရာ အဖြစ်အပျက်များ၊ နိုင်ငံတော်၏ အခြေအနေ သို့မဟုတ် တန်ဖိုးများကို ရည်ညွှန်းပါသည်။
- (၂) ပဏာမဖော်ပြချက် - အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ဆိုင်မှု ကြေညာချက် သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ အခြေခံစည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ချက်များဆိုင်ရာ ကြေညာချက်၊ နိုင်ငံတော်၏ အမည်နှင့် ပိုင်နက် သတ်မှတ်ချက်၊ နိုင်ငံသားများနှင့်ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်များ၊ နိုင်ငံတော်၏ ယုံကြည်ချက်၊ ရည်မှန်းချက် သို့မဟုတ် ရည်ရွယ်ချက်များ
- (၃) အခြေခံကျသည့် အခွင့်အရေးများ - အခွင့်အရေးဖော်ပြချက်များ၊ သက်ဆိုင်သည့်အခြေ အနေများ၊ တွန်းအားပေးမှုများ၊ ကန့်သတ်ချက်များ၊ နိုင်ငံတော်၏ အရေးပေါ် အခြေအနေ ကာလအတွင်း ဆိုင်းငံ့ထားမှုများ
- (၄) လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ သို့မဟုတ် မူဝါဒညွှန်ကြားချက်များ
- (၅) လွှတ်တော် သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုရေး - ယင်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံ၊ ပါဝင်မှု၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်သက်တမ်း၊ အထူး အခွင့်အရေးများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ
- (၆) နိုင်ငံတော်၏အကြီးအကဲ - ရွေးချယ်မှုနည်းလမ်းများ၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ၊ လုပ်ပိုင်ခွင့် သက်တမ်း
- (၇) အစိုးရ - (လွှတ်တော်စနစ် သို့မဟုတ် တစ်ပိုင်းတစ်စသမ္မတစနစ်)- အစိုးရအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခြင်း ဆိုင်ရာစည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ချက်များ၊ တာဝန်ဝတ္တရားများ၊ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများ
- (၈) တရားသူကြီးများ - တရားရုံးစနစ်၊ တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်မှုအခြေအနေများ၊ တရားသူကြီး များ၏ စီရင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်များ၊ အစိုးရရှေ့နေများ

- (၉) ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းအစိုးရအဖွဲ့များ - ဖက်ဒရယ် သို့မဟုတ် အာဏာခွဲဝေပေးခြင်း၊ ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရအဖွဲ့များ
- (၁၀) လူထုဆန္ဒခံယူပွဲအတွက် ပြဌာန်းချက်များ
- (၁၁) သမာသမတ်ကျသည့်ဟုဆိုကြသော အဖွဲ့အစည်းများ (ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်၊ အစိုးရဌာနများ အပေါ် မကျေနပ်ချက်များကိုစုံစမ်းတင်ပြရန် တာဝန်ပေးထားသော အရာရှိ၊ စာရင်းစစ်ရုံး စသည်)
- (၁၂) လုံခြုံရေးဆိုင်ရာအခန်းကဏ္ဍ - စစ်ဦးစီးချုပ်၊ တပ်မတော်အာဏာနှင့် ပတ်သက်သည့် သတ်မှတ်ချက်များ
- (၁၃) အခြားအထွေထွေပြဌာန်းချက်များ - သီးခြားအုပ်စုများ၊ ဘာသာစကားဆိုင်ရာဥပဒေများ၊ သီးခြား အဖွဲ့အစည်းများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ပြဌာန်းချက်များ
- (၁၄) ပြင်ဆင်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုအတွက် အချိန် သတ်မှတ်ချက်များနှင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာပြဌာန်းချက်များ

ဆက်စပ်နားလည်ရမည့် ဆိုလိုရင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာများဆိုရာတွင်ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တွင် ရေးထားချက်များအပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ရေးသားဖော်ပြ ထားသော တရားဥပဒေဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် တရားဥပဒေနှင့်တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အကျိုး ဝင်သည့် အခြားအရာများလည်းပါဝင်သည်။ အဆိုပါအချက်တွင် အများအားဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများ၊ ပါတီဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာဥပဒေများ၊ တရားသူကြီးများရွေးချယ် ခန့်အပ်မှုများ နှင့်ပတ်သက်သည့် ဥပဒေများနှင့် တရားရုံးများဖွဲ့စည်းမှုဆိုင်ရာဥပဒေ များ၊ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များ၊ လွှတ်တော်၏ တည်မြဲအမိန့်များနှင့် တရားရုံး ဆုံးဖြတ်ချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ (Palmer ၂၀၀၆)

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာများတွင် စာဖြင့်ရေးသားဖော်ပြချက် မဟုတ်သည့် (တရားဥပဒေအရ အာဏာသက်ရောက်မှုမရှိသော) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေနှင့် အကျိုးဝင်သူများအားလုံးက နိုင်ငံရေးအရ လိုက်နာရမည်ဟုသတ်မှတ်ထား သည့်စည်းမျဉ်းများ ပါဝင်နိုင်ပါသည် (King ၂၀၀၁)။ ဥပမာအားဖြင့် ကနေဒါနိုင်ငံတွင် "အစိုးရဝန်ကြီးများအဖွဲ့၏ ညီလာခံ"နှင့် "အစိုးရသည် အောက်လွှတ်တော်၏ ထောက်ခံမှု အများစုကို ရရှိရမည်" ဆိုသည့် ခိုင်မာသော စည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ချက် အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။ သို့ရာတွင် ကနေဒါ နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သမားရိုးကျကျင့်ထုံးတွင်မူ ကောင်းစွာ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ (Van Loon & Whittington, ၁၉၈၇: ၁၇၂)

အရွယ်အစားနှင့် အတိုင်းအတာ - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် စကားလုံးအရေအတွက် ပေါင်း ထောင်ဂဏန်း (Iceland, Latvia) မှ ငါးသောင်းကျော်(India) အထိ အတိုင်းအတာပမာဏ ကွဲပြားမှုများရှိပါသည်။ အသစ်ရေးဆွဲသည့်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ယခင်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ များထက် ပိုမိုရှည်လျားပြီး ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် တစ်ပြည်ထောင် စနစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများထက် ပိုမိုရှည်လျားပါသည်။ ပုံနှိပ်ထားသည့် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေသည် စာစောင်ငယ်အရွယ်အစားမှ အတော်အတန်ကြီးမားသည့် စာအုပ်အရွယ်အစားအထိ အမျိုးမျိုးကွဲပြားနိုင်ပါသည်။

(စ) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာ

အမည်အားဖြင့်သာ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဟု တွင်တွင် သုံးလာကြသော်လည်း ယခုအချိန်အထိ နိုင်ငံအနည်းငယ်ကသာ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကျင့်သုံးသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာကိုတည်မြဲအောင် ထိန်းသိမ်းရာတွင်အောင်မြင်ခဲ့လေသည်။ လိုက်နာမှုမရှိသော်လည်း အရေးယူ၍မရသော သို့မဟုတ် အာဏာလက်ဝယ်ရှိသူများ၏ သဘောဆန္ဒ တစ်ခုတည်းဖြင့် ပြောင်းလဲနိုင်သော သို့မဟုတ် စိတ်ကြိုက်ဘောင်သွင်းရေးဆွဲထားသောကြောင့် သာမန် ဥပဒေများ (ဝါ) ခြွင်းချက်သဘောဖြင့်ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံရေးအလေ့အကျင့်များ၏ လွှမ်းမိုးမှုအောက် တွင် ရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုရှိခြင်းကြောင့်ရရှိမည့် အကျိုးကျေးဇူးများမှာ မရှိသလောက် နည်းပါး လှသည်။ ထိုနည်းတူစွာ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုအားနည်းသည့်အခြေအနေတွင် ထိုကဲ့သို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရွေးချယ်ကျင့်သုံးမည်ဆိုပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာ၏ ထိရောက်အောင်မြင်မှုသည်လည်း နည်းပါးမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဤအမြင်အရ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခွင့်အာဏာဆိုသည်မှာ "ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၏ စံနှုန်းသတ်မှတ်ချက်များနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အဓိကလိုက်နာဆောင်ရွက်ခြင်း" ဖြစ်ပြီး၊ "အပြုအမူ၊ အလေ့အထများအပြင် စံနှုန်းသတ်မှတ်ချက်များအား လက်ခံကျင့်သုံးခြင်း" စသည်တို့တွင် တွေ့နိုင်ပါသည် (Ghai ၂၀၁၀)။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာသည် အဆိုပါဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တွင် ရေးထားချက်များထက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်ပါသည်။ ဤတွင် အလေ့အထများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာများ၊ စံသတ်မှတ်ချက်များ၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများ၊ စီမံခန့်ခွဲမှုပုံစံများ၊ ပါတီစနစ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပါလာသည့် တရားရုံးဆိုင်ရာ စီရင်ဆုံးဖြတ်မှုများ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ အဆိုပါဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခွင့်အာဏာများအား ယဉ်ကျေးမှုအရ လက်ခံကျင့်သုံးလာအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် လေးနက်ပြီးအလွန်ခက်ခဲပါသည် (Ghai ၂၀၁၀)။ ၎င်းကို လူမျိုးတစ်မျိုး၏ လွတ်လပ်သော၊ အရပ်ဘက်လူနေမှုဘဝပုံစံနှင့် နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုတို့တွင် အထင်အရှားတွေ့မြင်နိုင်ပါသည် (Viroli ၂၀၀၁)။

ဒီမိုကရေစီဆန်သည့်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာတည်ဆောက် ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ရေရှည်အချိန်ယူဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်ကို ကနဦးကတည်းက နားလည်သဘောပေါက်ထားရန် အရေးကြီးပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်း ရေးဆွဲခြင်းသည် စိန်ခေါ်မှုတစ်ခု၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုသာဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲမည့်အဖွဲ့အစည်း၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ (ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုအဆင့်)၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား တရားဝင်စေခြင်း (အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းနှင့် လက်ခံဆောင်ရွက်ခြင်း)၊ အရေးကြီးသည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တိကျသည့်စကားလုံးများနှင့် ရည်ရွယ်ချက်ကို သေချာစွာအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။ အဆိုပါအဆင့်တိုင်းသည် ရှေ့အဆင့်များတွင် သဘောတူညီမှုရရှိသည့် အောင်မြင်မှုများအပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။ သေချာကောင်းမွန်စွာ ရေးဆွဲဆောင်ရွက်ထားခြင်းမရှိသည့် မူကြမ်းသည် ကောင်းမွန်ပြည့်စုံသည့် အကြောင်းအရာများကို ရရှိနိုင်မည်မဟုတ်သကဲ့သို့ အလားအလာကောင်းသော၊ ခိုင်မြဲသော၊ ဥပဒေနှင့်အညီဖြစ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာအတွက် အခြေခံကောင်းတစ်ခုဖြစ်နိုင်မည်မဟုတ်ပေ။

(၂) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ဒီမိုကရေစီ

(က) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အဘယ်ကြောင့်လိုအပ်ပါသနည်း

အလုံးစုံပြည့်စုံကောင်းမွန်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည်ပင်လျှင် လမ်းကြောင်းချမှတ်ပေးခြင်း၊ စနစ်တစ်ခု တည်ထောင်ပေးခြင်း မပြုနိုင်ပါ။ ကလေးတစ်ယောက်ကို ပညာသင်ကြားပေးခြင်း၊ သို့မဟုတ် သက်ကြီးရွယ်အိုတစ်ယောက်ကို ပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်း မပြုနိုင်ပါ။ အဆိုပါ သိသာထင်ရှားသည့် အားနည်းချက်များရှိသော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲပြဌာန်းခြင်းသည် လူ့ယဉ်ကျေးမှုမြင့်မားလာအောင် ဆောင်ရွက်ပေးသည့် အောင်မြင်မှုတစ်ခုပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အစိုးရတစ်ရပ်ကို ဖွဲ့စည်းနိုင်သော နိုင်ငံများသည် သိပ္ပံနှင့်နည်းပညာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများ၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အောင်မြင်မှုစွမ်းအားများ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ တိုးတက်မှုများနှင့် ကောင်းကျိုးချမ်းသာများကိုဆောင်ရွက်ရာတွင် ရှေ့တန်းမှ အောင်မြင်စွာဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ဆန့်ကျင်ဘက်အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အစိုးရတစ်ရပ်ကိုရေရှည်မဖွဲ့စည်းရန် မစွမ်းဆောင်နိုင်သောနိုင်ငံများသည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ အလား အလာကောင်းများကိုလည်း ရရှိနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။

တူညီမှု - ကစားပွဲ၏ စည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ချက်ကဲ့သို့ဖြစ်နေသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

အသင်းနှစ်သင်းသည် ဘောလုံးပွဲတစ်ပွဲကစားနေသည်ဟု မှတ်ယူကြည့်ပါ။ ဘောလုံးကိုပိုင်ဆိုင်သည့်အသင်းသည် ကစားပွဲ၏ စည်းကမ်းသတ်မှတ်ချက်များကို ပြောင်းလဲသတ်မှတ်နိုင်ပြီး မိမိစိတ်ကြိုက် ဒိုင်လူကြီးကို ရွေးချယ်ခွင့်ရှိသည်ဆိုပါက ထိုကစားပွဲသည် တရားမျှတမှု ရှိနိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ အသင်းတစ်သင်းသည် အမြဲတမ်းအနိုင်ရရှိပြီး အခြားအသင်းတစ်သင်းသည် ရုံးနိမ့်နေမည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့မဟုတ်ပါက ကစားပွဲရပ်လိုက်ရုံသာ ရှိပါသည်။ ဤဖြစ်စဉ်မှာ ဒီမိုကရေစီဆန်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခွင့်အာဏာ ကိုအသုံးမပြုသည့် နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်နှင့် တူညီပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသည့် အဖွဲ့အစည်း၊ ဂိုဏ်းဂဏ သို့မဟုတ် အုပ်စုသည် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ချမှတ် ဆောင်ရွက် နိုင်ပြီး ဆန့်ကျင်ဘက်အဖွဲ့ အစည်းမှာ တစ်ဘက်အသင်း၏ လွှမ်းမိုးမှုမှဆန့်ကျင်ပြီး ကစားပွဲမှ ထွက်ခွာသွားခြင်းဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီဆန်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခွင့်အာဏာသည် ကစားပွဲ၏ စည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ချက်များနှင့် တူညီပါသည်။ အဆိုပါကစားပွဲတွင် အုပ်ချုပ်သူများ (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံး)သည် ဒိုင်လူကြီးများနှင့် တူပါသည်။ အဆိုပါဒိုင် လူကြီးများသည် ကစားပွဲတွင် ပါဝင်သူတိုင်းအားနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာကစားပွဲတွင် တရားမျှတစွာ ပါဝင်ကစားနိုင်စေရန် ဆောင်ရွက်ပါသည်။

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ဖွဲ့စည်းထားသည့် အစိုးရသည် တရားမျှတပြီး ဘက်မလိုက်သည့် တရားဥပဒေများကို ရေးဆွဲဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် အဆင်ပြေချောမွေ့ပြီး အေးချမ်းသည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၊ လူတစ်ဦးချင်းစီနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခွင့်အရေးကိုကာကွယ်ပေးနိုင်မှုနှင့် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် သယံဇာတပစ္စည်းများကို သင့်လျော်သလို စီမံခန့်ခွဲဆောင်ရွက်မှုများကို တိုးမြှင့်စေပါသည်။(Ghai ၂၀၁၀: ၃)။ တနည်းအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲပြဌာန်းခြင်းသည် ဥပဒေအရ အာဏာရရှိရရှိထားသော သူများအား ပြည်သူ

လူထု၏ အကျိုးစီးပွားကိုရှေးရှုဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် တွန်းအားပေးပြီး မဟုတ်ဘဲ မိမိတို့ အကျိုးစီးပွားအတွက် တရားဥပဒေနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို အလွဲသုံးစား ပြုလုပ်သူများမှ ကာကွယ်ပေးနိုင်ပါသည်။

လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတွင် အခြေခံကိစ္စရပ်များ၊ လွှဲပြောင်းမှုများ၊ တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မှုများနှင့် နိုင်ငံရေး ဆိုင်ရာအခွင့်အာဏာများနှင့်ပတ်သက်၍ အခြေခံစည်းမျဉ်းများကို ချမှတ်ဆောင်ရွက် ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် နိုင်ငံတော်၏ အမြဲတမ်းတည်ရှိနေမည့် အဖွဲ့အစည်းများအကြား သီးခြားရပ်တည်မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။ အစိုးရသည် နိုင်ငံတော်ကို ပိုင်ဆိုင်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ပြည်သူလူထုကိုယ်စား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာအောက်တွင် နိုင်ငံတော်အတွက် စီမံခန့်ခွဲခြင်းမျှသာဖြစ်ပါသည်။

ဤနည်းအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် သက်ဦးဆံပိုင်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ပါသည်။ သက်ဦးဆံပိုင်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ဆိုသည်မှာ အစိုးရတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး အုပ်ချုပ်မှုအခွင့်အာဏာများသည် အဆိုပါအစိုးရ၏ ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေပင်ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံးရှိ နိုင်ငံများစွာတို့သည် သမိုင်းကြောင်းအရ အဆိုပါသက်ဦးဆံပိုင်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို ကျင့်သုံးခဲ့ကြသည်။ မည်သို့ အုပ်ချုပ် ရမည် နှင့်ပတ်သက်ပြီး မည်သည့်အဆင့်မြင့်ဥပဒေနှင့်မျှ သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိပါ။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံသားများ၏ အခြေခံကျသည့် အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်း သို့မဟုတ် ပြည်သူများအား တာဝန်ခံစေခြင်း စသည်ဖြင့် သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိပါ။ သို့ဖြစ်ပါ၍ သက်ဦးဆံပိုင်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်သည် အစိုးရမှ မိမိတို့ကိုယ်ကျိုးသက်သက်အတွက် သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အခွင့်ထူးခံလူနည်းစု လူတန်းစားများအတွက် အုပ်ချုပ်ခြင်းမျှသာဖြစ်ပြီး နိုင်ငံသားအားလုံး၏ အကျိုးစီးပွားအတွက်ဆောင်ရွက်ခြင်းမျိုးမဟုတ်ပါ။

သက်ဦးဆံပိုင်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို ကျင့်သုံးသောအစိုးရတိုင်းလည်း ဖိနှိပ်အုပ်ချုပ်သည်တော့ မဟုတ်ပါ။ လက်တွေ့အားဖြင့် သက်ဦးဆံပိုင်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်သည် မိမိကိုယ်ကိုစည်းမျဉ်းချမှတ် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ပြီး အုပ်ချုပ်သူများနှင့် သူတို့၏မက်လုံးများအား သိသာစွာဆန့်ကျင်၊ ခြိမ်းခြောက်သူများအား ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း နှိပ်ကွပ်ခြင်းကို ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း သက်ဦးဆံပိုင် အုပ်ချုပ်မှုစနစ် ဆိုသည်မှာ အာဏာရှင်ဆန်သော အုပ်ချုပ်မှုစနစ်အဖြစ် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ သက်ဦးဆံပိုင် အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို ဆောင်ရွက်သူများသည် အာဏာအားလုံးပိုင်ဆိုင်သည့် သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်ဖြစ်စေ၊ အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင်ဆိုင်သည့် ပါလီမန်ဖြစ်စေ၊ စစ်အစိုးရ သို့မဟုတ် အာဏာရှင် သမ္မတဖြစ်စေ ပြည်သူလူထု၏ သဘောတူညီချက် သို့မဟုတ် ထောက်ခံမှုမရရှိဘဲ၊ အဖွဲ့အစည်းများမှ အပြန်အလှန် ထိန်းညှိဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုဘဲ၊ ပြည်သူလူထုကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမပြုဘဲ မိမိတို့ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် ဥပဒေများချမှတ်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း၊ မိမိတစ်ဦးတည်းသဘောဖြင့် မှားသည်၊ မှန်သည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရအစိုးရကို ရွေးချယ်ခြင်းသည် ပြည်သူလူထုက သက်ဦးဆံပိုင်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်နှင့် အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်မှုအောက်ရှိ မရေရာသော လူနေမှုစနစ်ကို လက်မခံနိုင်ကြောင်း ရွေးချယ်ခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်သူတို့အနေဖြင့် တိကျသောအခွင့်အရေးများ၊ အခြေခံစည်းမျဉ်းများ၊ တန်ဖိုးထားမှုများ၊ အဖွဲ့အစည်းများ၊ လုပ်ငန်းစဉ်များသည် အလွန်အရေးကြီးပြီး ၎င်းတို့အား အစိုးရကိုယ်တိုင်လိုက်နာအောင် နည်းလမ်းတစ်ခုဖြင့် ကာကွယ် ထားသင့်သည်ဟု လက်ခံအသိအမှတ်ပြုခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါစနစ်မျိုးတွင် ပြည်သူလူထုသည် ပြည်သူတို့၏ သဘောထားကိုအခြေခံသည့် အာဏာရှင်ဆန်စွာအုပ်ချုပ်မှုများမှ လွတ်ကင်းသည့် မှန်ကန်သည့် ဥပဒေဖြင့်အုပ်ချုပ်သော အစိုးရတစ်ရပ်၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် နေထိုင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

(ခ) ကမ္ဘာ့စံသတ်မှတ်ချက်တစ်ခုဖြစ်သည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်

ခေတ်မီသော ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ စနစ်များသည် (၁) ကိုယ်စားပြုအစိုးရ၊ နိုင်ငံသားများက ပြည်သူ့ရေးရာကိစ္စရပ်များတွင်ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ပြီး အစိုးရသည် ပြည်သူကို တာဝန်ခံရသော (၂) အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ခြင်း (အထူးသဖြင့် ထိုက်သင့်သောဥပဒေလုပ်ငန်းစဉ်၊ လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့် နှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ သက်ဝင်ယုံကြည်မှုစသည့်) ဟူသည့် စည်းမျဉ်းနှစ်မျိုးပေါ်တွင် အခြေခံပြီး နိုင်ငံသားတို့အား အာဏာကိုအလွဲသုံးစားလုပ်ခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးထားပါသည်။

အဆိုပါ ကိုယ်စားပြုအစိုးရနှင့် အခွင့်အရေးများကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုစသည့် အခြေခံသဘောတရားများကို ပြည်သူ့အားလုံးအကျိုးဝင်မှုနှင့် ယှဉ်ပြိုင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအသွင်ဖြင့် ဖော်ပြနိုင်ပါသည်။(Dahl ၁၉၇၃)။ အဆိုပါ သတ်မှတ်ချက်များသည် အချိန်ကြာသည်နှင့်အမျှတဖြည်းဖြည်း ပိုမိုကျယ်ပြန့်လေးနက်လာပါသည်။ ၁၉ ရာစု အတွင်းနှင့် ၂၀ ရာစုအစောပိုင်းနှစ်ကာလများတွင် ကာလကြာရှည်စွာ အတိုက်အခံပြုလုပ်ခဲ့မှုအပြီး ပြည်သူ့ရေးရာကဏ္ဍများတွင် အမျိုးသားများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ပိုမိုရရှိလာကြပြီး နောက်ဆုံးတွင် အမျိုးသားမီးများပါ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရလာပါသည်။ ၂၀ ရာစုနှစ်ကာလအတွင်း အမျိုးကျရွေးကောက်ပွဲစနစ်နှင့် တိုက်ရိုက်ဒီမိုကရေစီစနစ်စနစ်ကဲ့သို့ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု ပုံစံအသစ်ကို ပြဌာန်းဆောင်ရွက်ခြင်း သို့မဟုတ် ကြေညာသတ်မှတ်ခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ထိုနည်းတူစွာ ၂၀ ရာစုနှစ်အတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်များတွင်ပါဝင်သည့် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာပြဌာန်းချက်များသည် (၁) အစောပိုင်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် အခြေခံနိုင်ငံသားနှင့် ဥပဒေရေးရာ အခွင့်အရေးများအပြင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ပိုမိုအလေးထားလာကြသည် (၂) လွတ်လပ်စွာ တရားစီရင်ရေးအခန်းကဏ္ဍကိုချဲ့ထွင်လာပြီး တိုက်ရိုက်အာဏာသက်ရောက်မှု အားကောင်းလာပါသည်။

ယနေ့ခေတ် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဝါဒသည် ဒီမိုကရေစီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလှိုင်းအဖြစ် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံးတွင် ပျံ့နှံ့လျက်ရှိပါသည်။ ၂၀ ရာစုနှစ် ဒုတိယနှစ်ဝက် ကာလအတွင်း မြောက်အတ္တလန္တိတ်နှင့် အနောက်ဥရောပ၏ အလယ်ပိုင်းဒေသများကို ကျော်လွန်ပြီး ကမ္ဘာ့နယ်မြေဒေသများစွာတွင် အောင်မြင်စွာအခြေပြုနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဝါဒအား (၁၉၄၈)ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့် (၁၉၆၆)ခုနှစ် နိုင်ငံသားနှင့်နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးနိုင်ငံတကာသဘောတူညီချက်အပါအဝင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်လက်ခံထားကြသည့် နိုင်ငံတကာကြေညာချက်နှင့် သဘောတူစာချုပ်များတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာကို ခိုင်မြဲစွာလက်ခံကျင့်သုံးနေသော နိုင်ငံများမှာ ကမ္ဘာ့နယ်မြေဒေသအားလုံးနှင့် ကမ္ဘာ့တိုက်ကြီးများ အားလုံးရှိ နိုင်ငံများပါဝင်ပါသည်။

တစ်ချိန်ကမည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်များသည် လက်ရှိ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ တန်ဖိုးတစ်ခုဖြစ်ပြီး အကျိုးကျေးဇူးကိုလူသားအားလုံးမျှဝေခံစားနိုင်သည့် အကြွင်းမဲ့စံနှုန်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။(Sen ၁၉၉၉)။

(ဂ) လူတိုင်းအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ - အထက်တန်း လွှာအုပ်စုအားနေရာချထားခြင်း၊ အားလုံးအကျုံးဝင်သော ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကြိုတင်၍အလေးထားလုပ်ဆောင်ခြင်း

ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် လွယ်ကူသည့်အလုပ်မဟုတ်ပါ။ သမိုင်းကြောင်းတစ်လျှောက်တွင် နိုင်ငံအနည်းငယ်သာလျှင် အောင်မြင်မှုရရှိခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခွင့်အာဏာကို ပြဌာန်းသတ်မှတ်သူတို့သည် ၎င်းတို့တွေ့ကြုံရင်ဆိုင်ရသည့် အခက်အခဲများဖြစ်သည့် လူမှုရေးနှင့်နိုင်ငံရေး၊ နည်းပညာနှင့် တရားဥပဒေဆိုင်ရာပြဿနာများကို ဂရုတစိုက်ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ကြရမည်ဖြစ်သည်။

လူ့အဖွဲ့အစည်းအားလုံးနီးပါးတွင် ချမ်းသာကြွယ်ဝခြင်းနှင့်အခွင့်အာဏာသည် ကွဲပြားခြားနားမှုရှိပါသည်။ အဖွဲ့အစည်းအများစုတွင် အုပ်စုနှစ်စုအဖြစ် ခွဲခြားသတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ ပထမအုပ်စုမှာ ငွေကြေးချမ်းသာမှုနှင့် အခွင့်အာဏာကိုပိုင်ဆိုင်သော လူနည်းစုဖြစ်ပြီး ဒုတိယအုပ်စုမှာ ငွေကြေး ချမ်းသာမှုနှင့် အခွင့်အာဏာပိုင်ဆိုင်မှုမရှိသော လူများစုဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါအုပ်စုမှာ အထက်တန်းလွှာအုပ်စုမဟုတ်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲဆောင်ရွက်ရာတွင် အသုံးပြုသည့် စကားရပ်များအရ အထက်တန်းလွှာနှင့် အထက်တန်းလွှာမဟုတ်သည့်အုပ်စုများအား ခွဲခြားဖော်ပြသည်မှာ အထက်တန်းလွှာ အုပ်စုသည် စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာများကိုရရှိနိုင်ပါသည်။ အထက်တန်းလွှာအုပ်စုများက အုပ်ချုပ်သူများဖြစ်ပြီး အထက်တန်းလွှာမဟုတ်သည့်အုပ်စုများက အုပ်ချုပ်ခံဖြစ်ပါသည်။

ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာကို တည်ဆောက်ခြင်းဖြင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုသည် သိသာထင်ရှားသည့် ဆောင်ရွက်ချက်ကို ပြုလုပ်မည်ဆိုပါက ၎င်းသည်အုပ်ချုပ်သူများကို စည်းမျဉ်းများပြဌာန်းသတ်မှတ်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ အနိမ့်ဆုံးအားဖြင့်ဆိုလိုသည်မှာ အုပ်ချုပ်သူအထက်တန်းလွှာလူတန်းစားများအား အုပ်ချုပ်ခံလူတန်းစားများက အတည်ပြုထားသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများဖြင့် ကန့်သတ်ထားပြီး မိမိတို့ဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် အုပ်ချုပ်ခံလူတန်းစားကို တာဝန်ယူမှုပြုရပါသည်။ ယှဉ်ပြိုင်ကြသောပါတီများအကြား ပြည်သူတို့၏ရွေးချယ်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးရာတွင် အုပ်ချုပ်သည့်အဖွဲ့အစည်းများသည် အုပ်ချုပ်ခံများအား အနည်းဆုံးတော့တာဝန်ယူမှု၊ မှန်မှန်ကန်ကန် တုံ့ပြန်မှုပြုရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အများစု၏ လိုအပ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုနိုင်သည့် ခါးဆောင်များကို နောင်ကျင်းပမည့်ရွေးကောက်ပွဲ၌ပြိုင်ဘက်နှင့် အစားထိုးလဲလှယ်ရမည်သာဖြစ်ပါသည်။ အုပ်ချုပ်သူ လူတန်းစားများသည် ပြည်သူလူထု၏ ယုံကြည်ကိုးစားခံရသူများ ဖြစ်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခွင့်အာဏာ၏ ပိုမိုခိုင်မာသော ရည်ရွယ်ချက်ထက်ပိုပြီး အုပ်ချုပ်သူနှင့် အုပ်ချုပ်ခံလူတန်းစားများအကြား ခြားနားချက်ကို လျော့နည်းစေနိုင်သည့် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများအောက်တွင် အခွင့်အာဏာကိုထားရှိခြင်းအားဖြင့် အာဏာပိုင်များအား ပြည်သူလူထုကိုယ်စားပြုသော ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် ဆောင်ရွက်စေပါသည်။

အထက်တန်းစားအုပ်ချုပ်သူစည်းမျဉ်းများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အဆိုပါစိန်ခေါ်မှုများဖြစ်ပေါ်စေရာတွင် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခွင့်အာဏာသည် မိမိ၏အာဏာ၊ အထူးအခွင့်အရေးနှင့် ငွေကြေးချမ်းသာကြွယ်ဝမှုကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် အုပ်ချုပ်သူလူတန်းစားများ၊ အနည်းဆုံးအားဖြင့် သူတို့၏ အာဏာတပ်မက်မှုများကို ဟန့်တားကန့်သတ်နိုင်သည်ဟု ခံစားရသူများ၏ အတိုက်အခံပြု တုံ့ပြန်မှုများကိုခံရနိုင်ပါသည်။ ချမ်းသာကြွယ်ဝသော၊ အာဏာရှိသော၊ အဆက်အသွယ်ကောင်းသော၊ အခွင့်အာဏာများကို ထိန်းချုပ်နိုင်သောအဖွဲ့အစည်းတွင် လူနေမှုအဆင့်အတန်းမြင့်မားသောသူများသည် အာဏာရှင်ဆန်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ပိုမိုရရှိရန်လိုလားပြီး ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခွင့်အာဏာသို့ ပြောင်းလဲကျင့်သုံးရာတွင် ၎င်းတို့၏ အကျိုးကျေးဇူးများ ပျက်စီးနိုင်သည်ကို နားလည်သိရှိသူများဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ ပုဂ္ဂိုလ်များကို စစ်ဆေး

ဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုလျှင် အာဏာရှင်အစိုးရစနစ်ကို တစ်ကျော့ပြန်ရန် ထောက်ပံ့ပေးခြင်း၊ သို့မဟုတ် ဒီမိုကရေစီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာကိုပြိုကွဲစေရန် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ နည်းလမ်းများရှာဖွေဆောင်ရွက်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် အထက်တန်းလွှာများ၏အပြုအမူဆောင်ရွက်ချက်များကို ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်ရာတွင် အားနည်းမှု ဖြစ်ပေါ်အောင် တွန်းအားပေးမည်ဖြစ်ပါသည်။

အားလုံးအကျိုးဝင်သော ညှိနှိုင်းမှုဖြစ်မြောက်စေရန် အထက်တန်းလွှာများနှင့် အခြားယဉ်ကျေးမှု အရည်အချင်းရှိသည့်အုပ်စုများအား (သူတို့အား ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သို့အပြောင်းအလဲအား တားဆီးမှုမပြုလုပ်ရန် စည်းရုံးသိမ်းသွင်းရမည်ဆိုပါက) သူတို့၏ အရေးပါသည့် မက်လုံးများအား နှင့်ပတ်သတ်၍ ကျေနပ်မှုရှိစေရန်လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။ အဆိုပါကျေနပ် နှစ်သက်မှုကို ရရှိစေသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ ၎င်းတို့၏ လက်ရှိအခွင့်အရေး အချို့ကို ထိမ်းသိမ်းရန် သို့မဟုတ် အနိမ့် ဆုံးအားဖြင့် မပျက်စီးစေရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းခြင်းဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ အများစုမှာ ကိုယ်ကျိုးမျှော်လင့်ချက်ဖြင့် ဆောင်ရွက်သူများဖြစ်သည့် ယခင်အာဏာရှင် အဖွဲ့ဝင်များ၊ စီးပွားရေးအခွင့်ထူးခံလူနည်းစုနှင့် လုံခြုံရေးပိုင်းနှင့်ဆက်နွယ်နေသူများ ပါဝင်ပါသည်။ အဆိုပါလူများထဲတွင် အလှူရှင်နိုင်ငံကြီးများ သို့မဟုတ် အင်အားကြီးမားသည့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံ သူများကဲ့သို့သော အင်အားစုများလည်း ပါဝင်ပါသည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဒီမိုကရေစီစနစ် ကိုအခြေခံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခွင့်အာဏာပုံစံသစ်၏ အခြေခံအနေဖြင့် (လုံလုံခြုံခြုံဖြင့်၊ ပြန်လှန်ဆန့်ကျင်မှုများမဖြစ်စေပဲ အပြောင်းအလဲဖြစ်ပေါ်လာအောင်) အဆိုပါညှိနှိုင်းမှုများကို ခိုင်မြဲအောင် ကြိုးပမ်းမှုတစ်ရပ်အနေဖြင့် မှတ်ယူနိုင်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ညှိနှိုင်းမှုများတွင် ယခင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ပြစ်မှုများအတွက် တရားစွဲဆိုခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရရှိစေပြီး အချို့အခြေအနေများတွင် အနာဂတ်မူဝါဒများ ချမှတ်ရာတွင် မျှဝေလာနိုင်ခြင်းအထိ ပြောင်းလဲနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ချီလီနိုင်ငံတွင် ယခင် အာဏာရှိသည့် သမ္မတ Augusto Pinochet သည် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ပြင်ဆင်မွမ်းမံပြီးနောက် ဆီးနိတ် အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦး (၎င်း၏အပြစ်များကို တရားစွဲဆိုခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရရှိပြီး အာဏာကို ဆက်လက် လွှမ်းမိုးစေနိုင်သည့်နေရာ) ဖြစ်လာပါသည်။ ပေါ်တူဂီနိုင်ငံတွင် ၁၉၇၆ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေသည် တပ်မတော်အရာရှိများအား ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် ဗီတိုအာဏာ (၁၉၈၂ ခုနှစ် တိုင်အောင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ ဖယ်ရှားခြင်းမပြုသော အာဏာများ)ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသုံးပြု ခွင့် ပေးထားပါသည်။

သို့သော်လည်း အဆိုပါညှိနှိုင်းမှုများတွင် မိမိအကျိုးမျှော်လင့်သူများအတွက် အလွန်လိုက်လျော စွာထည့်သွင်းထားပါက ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခွင့်အာဏာ၏ အရည်အသွေးနှင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ပျက်ပြားစေပါသည်။ အဆိုပါဆောင်ရွက်ချက်ကို အများ အားဖြင့် မကျေနပ်ကြသော်လည်း (ဥပမာအားဖြင့် အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ၁၇၈၇ ခုနှစ်တွင် တောင်ပိုင်းရှိကျေးကျွန်ပိုင်ဆိုင်သော မင်းမျိုးမင်းနွယ်၏ အခွင့်အာဏာကို ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။) မိမိအကျိုးမျှော်လင့်သူများအား လွန်ကဲစွာကျေနပ်နှစ်သက်မှု ရစေခြင်း သည် (ဆိုလိုသည်မှာ ကောင်းမွန်စွာကန့်သတ်ထားခြင်းမရှိသည့်နည်းတူ လူထုအားတာဝန်ခံမှုမရှိသည့် အချို့သောစည်းမျဉ်းဥပဒေများ) နိုင်ငံတော်အတွက် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေစနစ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အတားအဆီးဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်ကို ပြောင်းလဲနိုင်ရန်အတွက် အထက်တန်းလွှာများ ၏ အတိုက်အခံပြုမှုသည် နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်သူများ တွေ့ကြုံရင်ဆိုင်ရသည့် အကြီးမားဆုံးသော အခက်အခဲများထဲမှတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ အချို့အခြေအနေများတွင် အထက်တန်း လွှာများသည် ၎င်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားပျက်စီးစေသည့် ပဋိပက္ခပုံစံများကို ငြီးငွေ့လာကြပြီး ဖြေလျော့ သည့်နည်းလမ်းတစ်ခုအနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းများဖြင့် ထိုပဋိပက္ခကို ပုံစံပြောင်းထိန်းသိမ်းလိုလား

ကြသည်။ အခြား အခြေအနေများတွင် အထက်တန်းလွှာများသည် မြေယာများ၊ ငွေကြေးပိုင်ဆိုင်မှုများနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကို အထက်တန်းလွှာမဟုတ်သည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းသို့လွှဲပြောင်းပေးခြင်းကြောင့် အင်အားလျော့နည်းလာသကဲ့သို့ခံစားလာရသော်လည်း အထက်တန်းလွှာမဟုတ်သူများသို့ အာဏာလွှဲပြောင်းပေးခြင်းသည် ၎င်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို ထိန်းသိမ်းဆောင်ရွက်သည့် အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းအဖြစ် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်များလည်းရှိသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် အဆိုပါ ဖြစ်စဉ်မှာ ရှုပ်ထွေးပြီး ထပ်တူညီမျှမှုများလည်း ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။ ဤအခြေအနေတွင် အထက်တန်းလွှာ အချင်းချင်းအကြား အပေးအယူပြုလုပ် ညှိနှိုင်းခြင်းနှင့် အထက်တန်းလွှာနှင့် အထက်တန်းလွှာမဟုတ်သူများအကြား အပေးအယူပြုလုပ်ညှိနှိုင်းခြင်း အဖြစ် မှတ်ယူနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါ အပေးအယူများမှတစ်ဆင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအကြား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ခွဲဝေကျင့်သုံးနိုင်ပါသည်။

တောင်အာဖရိက - လူ့အဖွဲ့အစည်းမှ ပေါ်ပေါက်လာသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ

တောင်အာဖရိက၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဟာ အာဏာရပါတီ ဒါမိုမဟုတ် တောင်အာဖရိကရဲ့ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုသာမကပါဘူး။ ကျွန်ုပ်တို့အားလုံးနဲ့ သက်ဆိုင်ပါတယ်။ ကျွန်ုပ်တို့ရဲ့ သွေး၊ အချို့သောသူများရဲ့ အသက်တွေ၊ ကျွန်ုပ်တို့ရဲ့ မျက်ရည်၊ ချွေးတွေနဲ့ စုပေါင်းရေးဆွဲထားတာဖြစ်တယ်။ အဲဒီဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ကျွန်ုပ်တို့ ပိုင်ဆိုင်တဲ့အရာအဖြစ် တောင်းဆိုလိုပါတယ်။ ဒါဟာ ကျွန်ုပ်တို့ကို တောင်အာဖရိက နိုင်ငံသားအဖြစ် နေထိုင်နိုင်တဲ့အခွင့်အရေးကိုပေးပါတယ်။ ဒီအခြေခံဥပဒေဟာ ကျွန်ုပ်တို့ အားလုံးပိုင်ဆိုင်ပြီး ကျွန်ုပ်တို့အားလုံးကာကွယ်ကြရပါမယ်။ Cyril Ramaphosa, အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးချုပ်၊ အာဖရိကအမျိုးသား ကွန်ဂရက်(၁၉၉၁-၁၉၉၇)

ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်သည် ကြီးကျယ်သည့်ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုများ တွင် နိုင်ငံသားအားလုံးပါဝင်စေခြင်းဖြင့် (ပြည်သူလူထု၏ သဘောတူညီချက်တစ်ခု သို့မဟုတ် လူမှုရေး သဘောတူညီချက်) နိုင်ငံတော်အား လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်၊ ပါတီတစ်ခု၊ သို့မဟုတ် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကသာ ပိုင်ဆိုင်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံသားအားလုံးစုပေါင်းပိုင်ဆိုင်မှုအဖြစ် ပြုလုပ် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ များစွာသောသမိုင်းတွင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာကို တည်ထောင်ရာတွင် အောင်မြင်မှုမရခဲ့ခြင်း မှာ ၎င်းကိုလူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံးနှင့် အမှန်တကယ်သက်ဆိုင်မှုမရှိခဲ့ခြင်းနှင့် ကျယ်ပြန့်ပြီး အားလုံး အကျိုးဝင်သည့် သဘောတူညီချက်ကိုများ အခြေမခံသောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အစား နိုင်ငံတစ်ခုလုံးကို ထိန်းချုပ်ဆောင်ရွက်လိုသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု သို့မဟုတ် အုပ်စုတစ်ခုက အားလုံး ကိုလွှမ်းမိုးနိုင်ရန်ရည်ရွယ်၍ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ တန်ဖိုးထားမှုများအား တစ်ဘက်သတ်အမြင်ဖြင့် သတ်မှတ် ခြင်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ အဆိုပါကျဉ်းမြောင်းသည့် အမြင်ကိုအခြေခံ၍ တစ်ဘက်သတ်ရေးဆွဲထား သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အဆိုပါ ဂိုဏ်းဂဏ သို့မဟုတ် အုပ်စုတွင် မပါဝင်သည့် နိုင်ငံသား များအား ဖယ်ကျဉ်ထားခြင်း သို့မဟုတ် အဆိုပါယူဆချက်အမြင်များနှင့် ကွဲလွဲသူများကို နိုင်ငံတော်နှင့်သက် ဆိုင်သည့်ကဏ္ဍများတွင် အပြည့်အဝ သို့မဟုတ် ညီတူညီမျှပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းမှ ဖယ်ကျဉ်ထားကြ သည်။ ဤနည်းအားဖြင့် အဆိုပါ တစ်ဘက်သတ်ကျသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည့်စုံကျယ်ပြန့်စွာ သဘောတူညီမှုမရရှိဘဲ အာဏာရပါတီ၏ ပြိုင်ဘက်များက တရားမဝင်အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် မကြာခဏ သတ်မှတ်ခြင်းခံရပါသည်။ အဆိုပါ ပြိုင်ဘက် အတိုက်အခံပါတီတို့အား ထောက်ခံပေးသည့် သီးခြားပုဂ္ဂိုလ်

သို့မဟုတ် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများအား ရေရှည်ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိသလောက်ပင်ဖြစ်သည်။

တစ်ခါတစ်ရံတွင် တစ်ဘက်သတ်ဆောင်ရွက်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ရာထူးနေရာကို အလွဲသုံးစားလုပ်ခြင်း၊ နိုင်ငံတော်၏ ပိုင်ဆိုင်မှုသယံဇာတရင်းမြစ်များကို ထိန်းချုပ်ခြင်းဖြင့် သူတို့သည်သာ အကျိုးအမြတ်ရရှိရန်အတွက် လူတစ်ဦး သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှမှ အဆိုးမြင်ဝါဒနှင့် တကိုယ် ကောင်းဆန်စွာ မိမိကိုယ်ကျိုးအတွက် အာဏာကိုဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းရာမှ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တစ်ဘက်သတ်ဆောင်ရွက်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရိုးသားသော၊ လူကောင်းများကလည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်မှတစ်ဆင့် သူတို့မျှော်မှန်းထားသည့် ပိုမိုကောင်းမွန် သည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းဖြစ်လာစေရန် ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိဖြင့် (မကြာခဏ စိတ်ပျက်စရာရလဒ်များသာ ထွက်ပေါ်လာသော်လည်း) အကောင်အထည်ဖော်လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ အဆိုပါနည်းလမ်းနှင့်ပတ်သက် ၍ တွေ့ကြုံရသည့်အခက်အခဲမှာ လူအများအား ပြည့်စုံလုံလောက်သည့် ပူးပေါင်းပါဝင်ခွင့်မရရှိခြင်းပင်ဖြစ် ပါသည်။ ပိုမိုပြည့်စုံကောင်းမွန်သည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အ တွက် လူအမျိုးမျိုးသည် အမြင်အမျိုးမျိုးရှိကြပါသည်။ အဆိုပါကွဲပြားခြားနားသည့် အမြင်အမျိုးမျိုးမှ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် သဘောထားကွဲလွဲချက်များသည် အယူအဆခြင်း ဆန့်ကျင်လျက်ရှိပြီး ဖြေရှင်း ဆောင်ရွက်ရန် များစွာခက်ခဲပါသည်။ အမှန်အားဖြင့် သဘောတရားအရ၊ အတွေးခေါ်အရ၊ ဘာသာရေး အရ အလွန်စိတ်ဝင်တင်ပြင်းပြသူများ မကြာခဏသတိရမကြေသည်မှာ ပထမအချက်အနေဖြင့် သူတို့ အတွက် ကိုယ်ပိုင်သက်သေအထောက်အထားဖြစ်သော မှန်ကန်သောအရာများသည် အခြားသူများ အတွက် သံသယကင်းရှင်းစွာ လက်ခံယုံကြည်နိုင်ရန်ခက်ခဲခြင်းနှင့် ဒုတိယအချက်မှာ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကျင့်သုံးသည့် အဖွဲ့အစည်းတွင်ရှိသည့်အမြင်အမျိုးမျိုးနှင့် တန်ဖိုးထားမှုအမျိုးမျိုးဖြင့် နေထိုင်ကြသူများ သည် ငြိမ်းချမ်းစွာအတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ခွင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်နှင့်လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် စသည့် အခွင့်အရေးရှိသည့် နိုင်ငံသားများဖြစ်သည်ဆိုသည်ပင်ဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် စံနှုန်းများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ဆွေးနွေးမှုအားလုံးကို ရှောင်ရှားသင့် သည် သို့မဟုတ် လက်တွေ့ကျသည့် အကြောင်းအရာများ အားလုံးကို ထုတ်ပယ်သင့်သည်ဟု မဆိုလိုပါ။ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာနှင့် သတ်မှတ်ချက်ဆိုင်ရာ နည်းလမ်းနှစ်ခုလုံးသည် သူ့နေရာနှင့် သူရှိပါသည်။ ပြည်သူတို့၏ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်သဘောတူညီချက်သည် အခြေခံပင်ဖြစ်ပါသည်။ လက်တွေ့ကျသည့် အကြောင်းအရာများနှင့်ပြောင်းလဲနိုင်သည့် အကြောင်းအရာများကိုလည်း ထည့်သွင်းရမည့် ကိစ္စရပ်များ ရှိလာနိုင်ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို တည်ဆောက်သူများသည် အများ၏ဆန္ဒနှင့် တန်ဖိုးထားမှုများပါဝင်အောင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အားလုံးသဘောတူသည့် နယ်ပယ်များကို အလေးပေး ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ချက်များတွင် တတ်နိုင်သမျှအားလုံး အကျိုးဝင်အောင်ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကို ချင့်ချိန်လုပ်ဆောင်ရပါလိမ့်မည်။

ကြိုတင် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် မိမိကိုယ်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း

ဂရိနိုင်ငံ၏ သူရဲကောင်း Odysseus က မိန့်ကြားခဲ့သည်မှာ ရေဝဲနှင့် ကြီးမားသည့် ပင်လယ်ရေ သတ္တဝါတို့အကြား ဖြတ်ကျော်မောင်းနှင်သည့်အခါ သင်္ဘောရွက်တိုင် ထိပ်ဆီသို့ တက်ရောက်နိုင်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ပါသည်။ အချက်ပေးဥဒြ၏ အသံအောက် တွင် အရင်စလို အမိန့်ပေးကာ မိမိကိုယ်ကို ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် သင်္ဘောနစ်မြုပ်ပျက်စီးခြင်းမဖြစ်စေရန် ကြိုတင်ကာကွယ်မှုများဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဤကဲ့သို့ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အားလုံးအကျိုးဝင်ပြီး ခိုင်မြဲသော အဆင့်မြင့်ဥပဒေကို ချမှတ်နိုင်ခြင်းအပေါ်မူတည်ပြီး သို့မှသာ သာမန်နိုင်ငံရေး အငြင်းပွားမှုများကို ရှောင်ရှားနိုင်ပါလိမ့်မည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းသည် ရည်ရွယ်ချက်နှင့် သဘာဝနှစ်ခုလုံးတွင် သာမန်ဥပဒေပြုသူများနှင့်မတူသော လုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ် တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ (Ackerman ၁၉၉၃) အရ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်သူများသည် အများပြည်သူ၏ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်သဘောတူဆန္ဒရရှိရန်နှင့် အများပြည်သူ၏ စံနှုန်းသတ်မှတ်ချက်ရရှိနိုင်ရန်အတွက် ကိုယ်ကျိုးရှာသူများအားဖယ်ရှားရန် လိုလားရပါမည်။ ၎င်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကာလဟုခေါ်သည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် လွတ်လပ်ရေးရရှိကာစ သို့မဟုတ် ဒီမိုကရေစီမဆန်သည့် အစိုးရစနစ်တစ်ရပ် ပြုပြင်ပြီးနောက် အခြေအနေတွင်သူတို့ကိုယ်တိုင် အများပြည်သူအားလုံးပါဝင်သည့်အခြေအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန် ဆုံးဖြတ်သည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်တတ်ပါသည်။ အဆိုပါ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကာလများသည် အမေရိကန်နိုင်ငံ(၁၇၈၇-၁၇၉၁)ခုနှစ်၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံ(၁၉၄၆-၁၉၅၀)ခုနှစ် နှင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ(၁၉၉၁-၁၉၉၆)ခုနှစ် တို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သမိုင်းကြောင်းများတွင် တွေ့ရှိရပါသည်။

အချို့ပညာရှင်များသည် အဆင့်မြင့်ဥပဒေအရအုပ်ချုပ်သောအစိုးရ၏အခြေခံသဘောတရားကို ယုံကြည်ရန် သံသယရှိပါသည်။ အဆိုပါ ပညာရှင်များက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်တွင် ပါဝင်သည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများသည် ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြဌာန်းသတ်မှတ်သည့်အချိန်တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည့်ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုများကို လိုက်နာစေခြင်းသာဖြစ်၍ အခြားနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအမြင်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမရှိဟု ငြင်းဆိုကြပါသည်။ အဆိုပါစည်းမျဉ်းများကို ပြည်သူတို့ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ်များထက် တရားသူကြီးများနှင့် အခြားသောကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များက ချမှတ်ဆောင်ရွက်ထားခြင်းဖြစ်သောကြောင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုအနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီ၏အခြေခံသဘောတရားများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာကြိုတင်ဆောင်ရွက်မှုများအကြား အဆင်မပြေမှုများဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။

လက်တွေ့အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာကြိုတင်ဆောင်ရွက်မှုများကို စုပေါင်းထားသော မိမိကိုယ်တိုင် လိုက်နာဆောင်ရွက်ခြင်းပုံစံတစ်ခုအဖြစ်တွေ့မြင်နိုင်ပြီး ထိုသို့နိုင်ငံရေးစနစ်တွင် ပါဝင်နေသူအားလုံးက အခြေခံစည်းမျဉ်းများအားသူတို့ကိုယ်တိုင် လိုက်နာဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတော်အား လက်ရှိအစိုးရအာဏာပိုင်များက လွှမ်းမိုးပြီး အလွဲသုံးစားမလုပ်နိုင်စေရန်ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကြိုတင်ဆောင်ရွက်မှုများကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်အား မိမိကိုယ်ကိုကာကွယ်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်ဖြစ်၍ ဒီမိုကရေစီကိုမလိုလားပဲ ပျောက်ပျက်အောင် မဲပေးမည့်သူများမှ ကာကွယ်ပေးပါသည်။

နောက်ထပ်နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ ပြည်သူလူထု၏ အချုပ်အခြာအာဏာဆိုင်ရာကို ဖော်ပြသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ဆဲကာလအတွင်း ရရှိထားသည့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုများမှ ထွက်ပေါ်လာသည့်အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာညွှန်ကြားချက်များနှင့်သက်ဆိုင်ပါသည်။ အဆိုပါယူဆချက်အရ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ မူလစည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ချက်များမှာ ပုံမှန်အခြေအနေအောက်တွင် လွှတ်တော်၌ကိုယ်စားလှယ်အများစု၏မဲဆန္ဒဖြင့် ထုတ်ပြန်ထားသည့် သာမန်ဥပဒေများနှင့် ကွဲပြားခြားနားပါသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အများစု၏ ဆုံးဖြတ်ချက်သည် (ပုံမှန်ဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း) ပြည်သူလူထု၏ ဆုံးဖြတ်ချက် (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း) နှင့် ခြားနားနေပါက ပြည်သူလူထု၏ဆုံးဖြတ်ချက်က အနိုင်ရရှိပါသည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍ ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်မှ အများစုဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် ပြဌာန်းလိုက်သော ဥပဒေတစ်ခုအား တရားရေးမဏ္ဍိုင်မှ ပယ်ဖျက်ခြင်းသည် ပြည်သူလူထု၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို ကန့်သတ်ခြင်းမဟုတ်ပဲ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြည်သူတို့၏အချုပ်အခြာအာဏာကို

ဥပဒေပြုရေးမှ ထိပါးနှောင့်ယှက်ခြင်းမှ ကာကွယ်ခြင်းသာဖြစ်ပါသည်။ ပြည်သူလူထုသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အဆိုပါဆုံးဖြတ်ချက်များသည် တသမတ်တည်းမဟုတ်ပါ။ အဆိုပါဆုံးဖြတ်ချက်များကို ပြန်လည်စိစစ်ခြင်းနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်ရနိုင်ပါသည်။ သို့သော် အများစု သုံးပုံနှစ်ပုံ၏ထောက်ခံချက်ရယူရန် သို့မဟုတ် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပရန် စသည်ဖြင့် ရေးဆွဲထားသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများမှတစ်ဆင့် အားလုံးအကျုံးဝင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့်သာ ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို စတင်ရေးဆွဲသည့် ကာလ သို့မဟုတ် ပြန်လည်ရေးဆွဲသည့် ကာလများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူဘောင်ကိုတွင်ပါဝင်သည့်ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာအက်ဥပဒေများ၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာစည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ချက်များနှင့်တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များမှတစ်ဆင့် တဖြည်းဖြည်းပြောင်းလဲလာပါသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲနှင့်ပတ်သတ်၍ အားလုံးအတွက်ပိုမိုအကျုံးဝင်သည့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုများကိုဖြစ်ပေါ်စေရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် နောက်ဆက်တွဲပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းအတွက် အချိန်ကန့်သတ်ဖော်ပြသည့် အပိုဒ်များကိုလည်းထည့်သွင်းထားကြပါသည်။

(ဃ) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၊ အဂတိလိုက်စားခြင်းနှင့် နိုင်ငံသားကောင်းဖြစ်မှု

အဂတိလိုက်စားခြင်းသည် လာဘ်ပေးလာဘ်ယူပြုခြင်းထက် များစွာပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် သဘောတရားတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းတွင် ဥပဒေပြုခြင်း၊ မူဝါဒရေးဆွဲခြင်း၊ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း စသည်တို့တွင် အများပြည်သူ အကျိုးစီးပွားထက် မိမိကိုယ်ကျိုးစီးပွားကို ရှေ့တန်းတင်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်များ အားလုံးအကျုံးဝင်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီကို ထိခိုက်စေသည့် အဂတိလိုက်စားမှုများ၏ အန္တရာယ်များကို နှစ်ပေါင်းများစွာကပင် ကောင်းစွာနားလည် သဘောပေါက်ခဲ့ကြပြီးဖြစ်သည်။ Benjamin Franklin (၁၇၀၆-၁၇၉၀၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု တည်ထောင်ရာတွင် အားကြီးမန်တက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင်) ၏ အဆိုအရ ဝိသမလောဘနှင့် ကြီးပွားချမ်းသာလိုစိတ်သည် ပြင်းထန်သည့် ကိလေသာများဖြစ်ကြောင်း၊ ၎င်းတို့ကို သီးခြားစီကြည့်လျှင် လူ၏စိတ်ကို ဆန္ဒပြင်းပြစွာလုပ်ဆောင်ရန် တိုက်တွန်းပြီး အဆိုပါစိတ်နှစ်ခု ပေါင်းစပ်ပါကပြင်းထန်စွာလိုချင်နှစ်သက်မှုကိုဖြစ်စေပြီး စိတ်ကိုချုပ်တည်းသည်းခံနိုင်ရန် အလွန်ခက်ခဲ ပါကြောင်း၊ အဆိုပါစိတ်ခံစားချက်များသည် သက်ဆိုင်သူများကို ခေါင်းမာပြီး ဇွတ်တရွတ်နိုင်စေ၍ ဂိုဏ်းဂဏများဖွဲ့စည်းကာ အငြင်းပွားမှုများလည်း ဖြစ်ပွားစေနိုင်ပါကြောင်း၊ ကောင်းမွန်သည့် အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို ပျက်စီးစေ နိုင်ပါကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည် (Vidal ၂၀၀၄: ၄၆)။

ဆိုလိုသည်မှာ အုပ်ချုပ်သူများသည် မိမိ၏ အကျိုးအမြတ်အတွက်သာ ရေးရွှေဆောင်ရွက်ပြီး အများ ပြည်သူကောင်းကျိုးကို ဆောင်ရွက်ရန် မေ့လျော့နေပါက နိုင်ငံရေးသည် ပြည်သူတို့၏ မွေးရာပါတာဝန် တစ်ခုအဖြစ်မှ အရောင်းအဝယ်တစ်ခုအဖြစ် ပြောင်းလဲသွားနိုင်ပါသည်။ (ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု ရှိစေရန်အလို့ငှာ ကတိစကားအား မဲများဖြင့်ရောင်းချခြင်း တစ်နည်းအားဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာအကျိုးအမြတ်အတွက် ပြည်သူတို့၏ မျှော်လင့်ချက်များအား ရောင်းချခြင်း)

"အိန္ဒိယနိုင်ငံရဲ့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဟာ အလုပ်ဖြစ်တယ်လို့ ကျွန်တော်ယူဆပါတယ်။ ငြိမ်းချမ်းနေတဲ့ အချိန်မှာပေး၊ စစ်ဖြစ်နေတဲ့အချိန်မှာပါ နိုင်ငံတော်ကိုစည်းလုံးအောင် ပြုလွယ်ပြင်လွယ်ရှိသလို၊ ခိုင်မာမှုလည်းရှိပါတယ်။ အမှန်တကယ် ကျွန်တော့်အနေနဲ့ ဒီလိုပြောမယ်ဆိုရင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်အရ မှားယွင်းချက်တွေ ရှိခဲ့ရင် အကြောင်းအရင်းကတော့ ကျွန်တော်တို့မှာ ညံ့ဖျင်းတဲ့ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

ရှိလို့မဟုတ်ပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့ ပြောရမှာကတော့ လူတွေညံ့ဖျင်းလို့ပဲဖြစ်ပါတယ်။
(B.R. Ambedkar အိန္ဒိယ ဥပဒေပညာရှင်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူ)

ဤကဲ့သို့အခြေအနေမျိုးတွင် ကောင်းမွန်သော ဥပဒေပြုခြင်းနှင့် ကောင်းမွန်သောမူဝါဒများ ရေးဆွဲရန် မဖြစ်နိုင်တော့ဘဲ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်မှုနှင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများအား ယုံကြည်မှုလျော့ပါးစေပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာသည်လည်း အားနည်းပျက်ယွင်း ကာ တစ်ခါတစ်ရံ ပျက်စီးသွားနိုင်ပါသည်။

သို့ဖြစ်ပါ၍ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာများကို တည်ထောင်ထိန်းသိမ်းရန် လေးလေးနက်နက် စဉ်းစားကြသူများကယူဆသည်မှာ ပြည်သူ့ကောင်းကျိုးကို ရှေးရှုသော (ကျယ်ပြန့်ပြီးတာရှည်ခံသော ပြည်သူ့ကောင်းကျိုးအတွက် လက်ငင်းရရှိလာနိုင်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအကျိုးအမြတ်ကို ဘေးချိတ်ထားလို့စိတ်ရှိခြင်း) ခိုင်မာသည့် စိတ်ဓာတ်ရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းမှ သာလျှင် အောင်မြင်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူများသည် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အထူးဂရုပြု ခေဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်သည်။ ၎င်းသည်အာဏာကို လူ့အသိုင်းအဝိုင်းသို့ ဖြန့်ဝေပေးပြီး နိုင်ငံသားဖြစ်မှုအပေါ်တွင် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရလည်းကောင်း၊ ဉာဏ်ပညာအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ လက်တွေ့ အားဖြင့်လည်းကောင်းသက်ရောက်မှု ရှိစေပါသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခွင့်အာဏာတွင်ကောင်းမွန်ပြီး သဘောတရားအခြေခံ ခေါင်းဆောင်မှုအား လိုအပ်ချက်ကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားကြပါသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ တစ်ချို့အခြေခံဥပဒေများတွင် ထို အခြေခံသဘောတရားများအား အာမခံမှုရှိစေရန် ခေါင်းဆောင်မှု ကျင့်ဝတ်၊ စံနှုန်းများကိုထည့်သွင်း ရန်ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်ကြပါသည်။ အဆိုပါယူဆချက်အရ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းကို အကောင်အထည်ဖော်သော အဆင့်နှင့် နောက်ပိုင်းအဆင့်များတွင် လူမှုရေး၊ မိသားစုရေး၊ စီးပွားရေး ဆိုင်ရာလူနေမှုဘဝနှင့် လူထုအသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခုလုံး ဒီမိုကရေစီဆန်သော ဆက်ဆံရေးရှိစေမည့် ဒီမိုကရေစီယဉ်ကျေးမှုနှင့် လွတ်လပ်သောပြည်သူ့ဘဝကိုရရှိရမည်ဟု အာမခံပြီး ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်သည်။

အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံတွင် ရေးသားထားချက်များသည် ဒီမိုကရေစီဆန်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခွင့်အာဏာအား အခြေခံလျှင် ဒီမိုကရေစီစံနှုန်းများအတိုင်း ပြင်ဆင် သတ်မှတ်ဆောင်ရွက်ရပါမည်။ သို့ရာတွင် အဆိုပါစံနှုန်းများသည် အများပြည်သူများထံမှ သတ်မှတ် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ရပါမည်။ အဆိုပါစံနှုန်းများမရှိပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပါဝင်သည့် အကြောင်းအရာများကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်မဖြစ်နိုင်ပါ။ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခွင့်အာဏာ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လိုသည့် နိုင်ငံများသည် မိမိကိုယ်မိမိဝေဖန်ခြင်းမှ စတင်ဆောင်ရွက်ရပါမည်။ အဆိုပါအခြေအနေမျိုးတွင် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့်နည်းလမ်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုမီ နိုင်ငံတော်အဆင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းဖြင့် စတင်ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ၏ အခြေခံစည်းမျဉ်းများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် သဘောတူညီချက်ရရှိရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခြင်းသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ နိုင်ငံရေးအင်အားစုများ အား အတူတကွ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် တောင်အာဖရိကတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် အခြေခံ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် စည်းမျဉ်းများချမှတ်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် ပါတီစုံညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းဆိုင် ရာညီလာခံကို ကျင်းပခဲ့ပါသည်။

(၉) ကျမ်းကိုးစာရင်းနှင့် အသေးစိတ်ဖတ်ရှုရန် ရင်းမြစ်များ

Ackerman, Bruce, *We the People, Volume 1: Foundations* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1993)

Austin, Reginald, 'Constitutional Reform Processes', in *Writing Autobiographies of Nations: A Comparative Analysis of Constitutional Reform Processes* (The Hague: Netherlands Institute for Multiparty Democracy, 2009)

Dahl, Robert, *Polyarchy: Participation and Opposition* (New Haven, CT: Yale University Press, 1973)

Ghai, Yash, 'Chimera of constitutionalism: State, economy and society in Africa', lecture, 2010, available at <https://web.up.ac.za/sitefiles/file/47/15338/Chimera_of_constitutionalism_yg1.pdf>

International IDEA, *A Practical Guide to Constitution Building* (Stockholm: International IDEA, 2011), available at <<http://www.idea.int/publications/pgcb/index.cfm>>

Lerner, Hanna, *Making Constitutions in Deeply Divided Societies* (Cambridge: Cambridge University Press, 2011)

Lutz, Donald S., *Principles of Constitutional Design* (Cambridge: Cambridge University Press, 2006)

Paul, Ellen Frankel, Miller, Fred D. Jr. and Paul, Jeffrey (eds.), *What Should Constitutions Do?* (Cambridge: Cambridge University Press, 2011)

Sen, Amartya, 'Democracy as a Universal Value', *Journal of Democracy*, 10/3 (1999), pp 3–17

Vidal, Gore, *Inventing a Nation: Washington, Adams, Jefferson* (New Haven, CT: Yale University Press, 2004)

Viroli, Maurizio, *Republicanism* (New York: Hill and Wang, 2001)

ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်သည် ဒီမိုကရေစီနှင့်ရွေးကောက်ပွဲအကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA)မှ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ဩဂုတ်လ ၂၀၁၄ တွင် ထုတ်ဝေသော Constitution Building Primers: What Is a Constitution? Principles and Concepts အားတိုက်ရိုက် မြန်မာပြန်ဆိုထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤစာအုပ်အား ဘာသာပြန်ဆိုရာတွင် International IDEA(မြန်မာ)မှ အတတ်နိုင်ဆုံး မူရင်းအဓိပ္ပါယ် မထိခိုက်စေရန် အားထုတ်ကြိုးပမ်းထားပါသည်။ သို့သော် ဘာသာပြန်ဆိုမှုတွင် ကွဲလွဲချို့ယွင်းချက် တစ်စုံတစ်ရာရှိခဲ့ပါက မူရင်းအင်္ဂလိပ် ဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေထားသော စာအုပ်တွင် ဖော်ပြချက်များကိုသာ ကိုးကားရန်ဖြစ်ပါသည်။ စာဖတ်သူအနေဖြင့် ဤဘာသာပြန်ဆိုမှု၏ အရည်အသွေးနှင့် တိကျမှုတို့အပေါ် တွင် အကြံပြုချက်တစ်စုံတစ်ရာရှိပါက ဖော်ပြပါ အီးမေးလ်လိပ်စာ info-myanmar@idea.int သို့ ပေးပို့မည်ဆိုပါလျှင် International IDEA မှ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ကြိုဆိုပါသည်။

ဤစာစဉ်အားလုံးကိုသော်လည်းကောင်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသော်လည်းကောင်း ဘာသာပြန်ဆိုရန် (သို့) ကူးယူရန်ခွင့်ပြုချက် တောင်းခံလိုပါက အောက်ပါလိပ်စာအတိုင်းတောင်းခံနိုင်ပါသည်။

ယခုပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းသည် တိကျသောအမျိုးသား သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအကျိုးစီးပွားအပေါ်မှီခိုခြင်း မရှိပါ။ ဤစာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားသောအယူအဆများသည် International IDEA၊ ယင်း၏ ဘုတ်အဖွဲ့ သို့မဟုတ် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကောင်စီ သို့မဟုတ် ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့သူများ ကောင်စီတို့၏အမြင်များ၊ သုံးသပ်ချက်များကို ကျိန်းသေပေါက်ကိုယ်စားပြု ဖော်ပြပေးခြင်းမရှိပါ။